

Deelrapportage 4: Preventie van huidkanker en hittestress in gemeenten

Gemeente Heemstede

Jessica Jacobs (gemeente Heemstede), Derek Mersch en Anke
Woudstra (GGD Kennemerland)
Projectcoördinatie door GGD Gelderland-Midden

Juni 2025

Gefinancierd door ZonMw 11010032310013

Inhoudsopgave

1. Interventie	3
1.1 Interventie	3
1.2 Locatie en functie	4
1.3 Doelgroep en boodschap	4
1.4 Aanpak en planning	5
1.5 Resultaat: wat heeft het opgeleverd?	6
1.6 Randvoorwaarden, voor- en nadelen	8
2. Proces	9
2.1 Aanpak en planning van de interventie/proces	9
2.2 Participatie	9
2.3 Samenwerking	10
2.4 Borging binnen de organisatie	10
2.5 Communicatie/voorlichting (algemeen)	11
2.6 Beleid	13
3. Conclusies en aanbevelingen	15
3.1 Conclusies	15
3.2 Aanbevelingen	16

1. Interventie

1.1 Interventie

De interventie betreft de inrichting van een natuurlijke buitenruimte met zonbeschermingsmaatregelen en de introductie van een lespakket over zonveiligheid evenals een zonbeschermingsbudget, bedoeld om hittestress en uv-blootstelling bij basisschoolleerlingen in Heemstede te verminderen. De interventie is gerealiseerd op de semipermanente wissellocatie, met de looptijd van ten minste 15 jaar, voor basisscholen in Heemstede. In de komende jaren zullen basisscholen tijdelijk naar deze locatie verhuizen, voor een periode van ca. één jaar, zodat hun huidige schoolgebouwen kunnen worden verbouwd. Dit is onderdeel van het 'Integraal huisvestingsplan basisscholen' van de gemeente Heemstede. De eerste school is in september 2024 gestart op de wissellocatie.

De semipermanente school is gebouwd op een voormalige locatie van een softbal – en honkbalveld. Doordat de school is gerealiseerd op een sportveld was er geen natuurlijke bescherming (bomen) tegen de zon; het terrein was volledig kaal. Dit betekent dat er op andere wijze gezocht moest worden naar “schuilmogelijkheden” voor de zon. Groen en schaduwdoeken zijn ingezet om bescherming te bieden tegen de hitte en uv-straling. De gemeente heeft de buitenruimte laten ontwerpen door Speelnatuur en de uitvoering is gedaan door Zandraket. Het ontwerp was al gereed voor de start van het ZonMw project. De GGD heeft de gemeente geadviseerd over aanvullende zonbeschermingsmaatregelen, zoals de plaatsing van schaduwdoeken en bomen.

Op verschillende plekken in de buitenruimte zijn palen geplaatst waaraan schaduwdoeken kunnen worden gehangen (Figuur 1). Dit biedt de kinderen bescherming tegen de zon, zodat ze comfortabel kunnen spelen of les krijgen. Om het belang van zonbescherming extra onder de aandacht te brengen hebben we het lespakket van het Huidfonds geïntroduceerd bij de school. Dit lespakket richt zich op het bewust maken van de risico's van de zon en hoe je je daartegen kunt beschermen. Daarnaast hebben we de school geholpen bij het verkrijgen van het GGD Kennemerland zonbeschermingsbudget met de KWF-subsidie 'Kanker Lokaal op de Kaart.' Met dit budget heeft de school een zonbeschermingspakket aangeschaft, waaronder 8 schaduwdoeken (op de wissellocatie), 11 schaduwdoeken (op de nieuwe locatie) en zonnebrandcrèmelessen (SPF 50) voor elke klas.

Figuur 1: Het nieuw ingerichte schoolplein van de wissellocatie met zonbeschermingsmaatregelen.

Ook zal het Zonvenant van het Huidfonds onder de aandacht worden gebracht bij het schoolbestuur. Het Zonvenant is een intentieverklaring waarbij organisaties ('partijen') hun handtekening zetten onder de intentie om zich gedurende minimaal drie jaar actief in te zetten voor het voorkomen van huidkanker. Met deze niet-vrijblijvende afspraak (een convenant) tussen de 'partijen' en het Huidfonds wordt ervoor gezorgd dat de geformuleerde doelgroepen zich bewust zijn van het belang om zich op de juiste momenten te beschermen ('weren, kleren, smeren') tegen schadelijke uv-straling. Op deze manier is de wissellocatie een voorbeeld voor de scholen die hier gebruik van maken en kunnen ze de geleerde lessen m.b.t. zonbescherming inzetten op hun eigen vernieuwde locaties.

Door aanvullend advies te geven over schaduwmaatregelen in de buitenruimte, een lespakket te stimuleren en een zonbeschermingsbudget (vanuit KWF-subsidie 'Kanker Lokaal op de Kaart') beschikbaar te stellen, hebben we het bewustzijn vergroot en bijgedragen aan de preventieve maatregelen tegen hittestress en blootstelling aan uv-straling.

1.2 Locatie en functie

Voor deze plek is gekozen omdat er ruimte was en er geen andere geschikte plek was gevonden voor een wissellocatie in de gemeente Heemstede. De locatie kan als inspiratie dienen omdat steeds andere scholen op de wissellocatie zitten. Van de locatie wordt ook gebruik gemaakt buiten schooluren. Dit maakt de locatie niet alleen geschikt voor schoolkinderen, maar ook voor de bredere gemeenschap. Kinderen uit de omliggende wijk en degenen die het sportterrein bezoeken kunnen dus ook gebruik maken van de buitenruimte bij de wissellocatie. Het biedt kinderen een veilige plek om te spelen, beschermd tegen hitte en uv-straling.

1.3 Doelgroep en boodschap

De doelgroepen van de interventie zijn kinderen, ouders van kinderen en docenten (school). De doelgroepen zijn onder andere bereikt via de lokale krant waarin is gecommuniceerd over de nieuwe tijdelijke school locatie en de buitenruimte. In een nieuwsbrief naar de ouders en het docententeam is gecommuniceerd over het belang van 'weren, kleren en smeren.' Ook zijn er in de school posters opgehangen van het Huidfonds over 'weren, kleren en smeren.' Dit is ook de boodschap die centraal staat in het lespakket van het Huidfonds. Dit lespakket bestaat uit vier online lessen: voor groep 1/2, 3/4,

5/6 en 7/8, inclusief verwerkingsopdrachten. De lessen sluiten dus aan bij het niveau van de groep. Bij elkaar vormen deze lessen een doorlopende leerlijn.

Figuur 2: Bijeenkomst op schoolplein met leerlingen en docenten.

1.4 Aanpak en planning

Allereerst is er gestart met het ontwerp van de buitenruimte van de wissellocatie door de ontwerper Speelnatuur (Figuur 3). De gemeente is hierbij de opdrachtgever geweest en heeft samen met de ontwerper nagedacht over invulling van de buitenruimte bij deze wissellocatie. De GGD is in een later stadium nog betrokken en is verder in gesprek gegaan over de schaduwmaatregelen. De advisering is gebaseerd op Desktopstudie: Schaduwmaatregelen tegen uv-straling - Academische Werkplaats Gezonde Leefomgeving. Er zijn hierna meer schaduwdoeken geplaatst. Vervolgens is in het voorjaar het contact tussen de school en de GGD geïntensiveerd met betrekking tot de onderwerpen hittestress en uv-straling, o.a. door een Gezonde School-adviseur.

Figuur 3: Ontwerp van de buitenruimte van de wissellocatie.

Om kinderen en docenten bewust te maken van zonbescherming hebben we het lespakket van het Huidfonds aangedragen. De school heeft dit pakket aangevraagd en is hiermee aan de slag gegaan. Hierdoor worden kinderen bewust van de risico's en weten ze hoe ze zichzelf kunnen beschermen. Dit draagt eraan bij dat zonnebrandcrème wordt gebruikt en kinderen tijdens een les in de buitenruimte in de schaduw kunnen zitten. Het zonbeschermingsbudget beschikbaar gesteld. Met dit budget kon de school extra zonbeschermingsmaatregelen nemen.

1.5 Resultaat: wat heeft het opgeleverd?

Vanuit de school hebben we vernomen dat de leerlingen en ouders heel enthousiast zijn over de buitenruimte. Er wordt veel gebruik gemaakt van de schaduwrijke speel-en lesplekken door de kinderen. De bomen zijn nog niet volgroeid, maar op de plekken waar nog niet voldoende schaduw is, wordt er gebruik gemaakt van schaduwdoeken.

Figuur 4: Schaduwdoeken en aangeplante bomen op het schoolplein van de wissellocatie.

In ieder klaslokaal van de huidige school op de wissellocatie is een zonnebrandcrème fles (SPF 50) met zonnebrandcrème beschikbaar gesteld (Figuur 5). Er is niet gekozen voor een gezamenlijke zonnebrandcrèmedispenser bij de deur, omdat het niet praktisch is met een half uur van tevoren insmeren. Momenteel wordt er niet bewust gekeken naar de UV-index, maar meer of het een zonnige dag is of niet. Aan de hand daarvan wordt wel of niet gesmeerd. Er is een vast moment in de dagplanning om te smeren. Kinderen smeren zichzelf in, maar docenten helpen indien nodig. Het lespakket draagt eraan bij dat kinderen (en leerkrachten) zich bewuster worden van het belang van insmeren op basis van uv-straling, in plaats van alleen te vertrouwen op het zichtbare weer.

Figuur 5: Zonnebrandcrème in de klaslokalen.

Het lespakket is gebruikt. Docenten en leerlingen waren erg enthousiast. In het algemeen wordt het lespakket zeer goed gewaardeerd door docenten en leerlingen. Figuur 6 geeft een impressie van de uitrol van het lespakket op de school.

Figuur 6: Presentatie van het lespakket in een klaslokaal.

In de nieuwsbrief van de school aan ouders wordt aandacht besteed aan de uitrol van het lespakket. Ouders worden gevraagd hun kinderen thuis vooraf in te smeren. Ook wordt de boodschap over de drie vormen van zonbescherming – weren, kleren en smeren – extra benadrukt. Posters over zonbescherming in school zijn geplakt aan de deuren in de gangen. Er is nog niet terug gehoord wat ouders van de voorlichting vinden. Maar er was wel zeker een wens vanuit ouders om hun kinderen te beschermen tegen de zon.

Schaduwdoeken worden nu goed gebruikt (8 stuks). Kinderen en docenten maken gebruik van de schaduwdoeken. Groepen 3 en 4 krijgen ook buiten les in de schaduw. Op de locatie zijn nog jonge

planten en bomen; heuphoogte (nog niet schaduwdekkend). Wel zijn er wat zorgen vanuit de school en gemeente of de planten blijven staan vanwege de spelende kinderen. Zie Figuur 7 voor een impressie.

Figuur 7: Impressie van de buitenruimte van de wissellocatie.

Na de zomer keert de school terug naar zijn oorspronkelijke maar vernieuwde locatie. De school neemt nu ook preventiemaatregelen tegen hittestress en blootstelling aan uv-straling. Zo zijn er 11 schaduwdoeken besteld voor de nieuwe buitenruimte. Alle klaslokalen krijgen op de begane grond hun eigen schaduwrijke tuin.

1.6 Randvoorwaarden, voor- en nadelen

Jonge bomen zijn aangeplant op het gehele plein, dit zorgt in de toekomst voor schaduw bij de speelplaatsen. De schaduwdoeken zijn zo geplaatst dat schaduw meest optimaal is. Er zijn 8 schaduwdoeken geplaatst. Hierdoor wordt gewaarborgd dat kinderen en docenten in de schaduw kunnen verblijven als ze dat willen, maar ook gemotiveerd zijn om dit te doen omdat ze hieronder ook kunnen spelen of les kunnen krijgen. Niet overal is schaduw en dit kan ook niet geboden worden. Zonnebrandcrème factor 50 is in iedere klas beschikbaar gesteld. Dit is gecommuniceerd naar alle ouders door middel van een nieuwsbrief. Als ouders een ander merk wensen dan is gevraagd of zij dit in de schooltas van hun kind willen doen. In principe smeren kinderen zichzelf in. Aan de ouders wordt gevraagd om hun kind in te smeren voordat ze naar school komen.

De buitenruimte moest gereed zijn voordat de school opening, daarnaast moest het groen aangeplant worden in het najaar. Bij de aanplanting van groen moest er rekening gehouden worden met het feit dat dat het wel een sportveld is. Op bepaalde plekken kon de aannemer niet echt diep de grond in vanwege de beregeningsinstallatie voor het naastgelegen hockeyveld. Op het sportpark liggen heel veel leidingen en het was niet altijd duidelijk waar ze lagen.

2. Proces

2.1 Aanpak en planning van de interventie/proces

De buitenruimte van de wissellocatie is ontworpen door De Speelnatuur, in opdracht van de gemeente. In de voorbereidende fase heeft de gemeente intensief overleg gehad over de inrichting en functionaliteit van deze buitenruimte. Samen met de ontwerper is gezocht naar een evenwichtige invulling die zowel ruimte biedt voor spel en beweging als rekening houdt met klimaatadaptatie. Iets later is ook de GGD betrokken bij het project. De inbreng heeft zich met name gericht op het treffen van schaduwmaatregelen, waarbij specifiek is gekeken naar de inzet van schaduwdoeken (zie ook paragraaf 1.3).

Aansluitend heeft het projectteam van KWF ingeschakeld om te adviseren over hoe zonbescherming binnen de schoolomgeving op een bredere manier onder de aandacht gebracht kan worden. In samenwerking met dit team is nagedacht over manieren om de bewustwording rond de risico's van hittestress en uv-straling te vergroten. Hierbij is niet alleen gekeken naar fysieke voorzieningen, maar ook naar educatieve en communicatieve maatregelen.

Het KWF-projectteam, waaronder adviseur van de Gezonde School, heeft vervolgens een lespakket en een aanvullend zonbeschermingspakket geïntroduceerd bij de school. Dankzij deze inzet heeft de school niet alleen gekozen voor praktische oplossingen zoals schaduwdoeken, maar is er ook nadrukkelijk ingezet op educatie en bewustwording. Dit richt zich op meerdere doelgroepen: kinderen, ouders/verzorgers én het onderwijzend personeel.

Ondanks de relatief korte doorlooptijd van het project heeft er inmiddels al een eerste evaluatiemoment plaatsgevonden. Deze evaluatie is uitgevoerd in samenwerking met de school en de Gezonde School-adviseur. Uit de terugkoppeling bleek dat het lespakket positief is ontvangen; het sluit goed aan bij de belevingswereld van de leerlingen en biedt concrete handvatten voor de leerkrachten. Daarnaast is er enthousiasme ontstaan over de beschikbaarheid van een gereserveerd budget, waarmee de school aanvullende maatregelen kan treffen.

Wat betreft de effectiviteit van de geplaatste schaduwdoeken geldt dat deze in dit stadium nog niet uitgebreid zijn geëvalueerd. Gezien de korte looptijd en het seizoensgebonden gebruik zal een verdere beoordeling van deze maatregel in een latere fase moeten plaatsvinden.

2.2 Participatie

Het schoolgebouw zal gebruikt worden door diverse scholen en in eigendom blijven van de gemeente. Omdat het op een bestaand sportpark wordt gebouwd en er diverse clubs/verenigingen ook op het sportpark actief zijn is er een begeleidingsgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het onderwijs en de sport. Over de inrichting van het buitenterrein van de school heeft overleg en inspraak plaatsgevonden met deze partijen. Daarnaast is er met leerlingen van de scholen gesproken over hun wensen voor het buitenterrein. Voor de kinderen was het belangrijk dat er voldoende ruimte is voor een bepaald actief spel dat ze tegenwoordig graag spelen. Hier is in het ontwerp rekening mee gehouden en deze benodigde ruimte is gerealiseerd. Ook is de schommel van de oude locatie meegenomen. De gemeente heeft het onderdeel participatie opgepakt, de GGD was nog niet betrokken.

2.3 Samenwerking

Een senior beleidsmedewerker met portefeuille onderwijs en gezondheid was vanuit de gemeente nauw betrokken bij dit project. Daarnaast was het fysieke domein betrokken i.v.m. met de inrichting en groen. De gemeente heeft de buitenruimte laten ontwerpen door Speelnatuur en de uitvoering is gedaan door Zandraket. Samen met GSF, Gemeente en GGD is er een startbijeenkomst geweest voor dit specifieke project. GSF heeft ook nog meegedacht over de inrichting van de buitenruimte en e.e.a. meegegeven, maar gaf ook dat het al in ver stadium is was.

Voor de activering en voorlichting t.b.v. gedragsverandering) is de GGD in de 'trekker' geweest. Daarin is een nauwe samenwerking geweest tussen de Gezonde School-adviseur en de school. Deze samenwerking heeft opgeleverd dat de school actief aan de slag is gegaan met het aanvragen van het zonbeschermingsbudget met de KWF-subsidie 'Kanker Lokaal op de Kaart.' Ook zal de Gezonde School-adviseur de school adviseren op het thema zonbescherming.

2.4 Borging binnen de organisatie

Borging binnen de school

De tijdelijke school op de wissellocatie in Heemstede heeft actief werk gemaakt van zon en hitte bescherming als onderdeel van een gezonde leeromgeving. Deze inzet stopt niet na vertrek van de school van de tijdelijke locatie. De ervaringen, kennis en materialen worden meegenomen naar de vernieuwde hoofdlocatie, waardoor borging mogelijk is.

Concrete borgingsmaatregelen binnen de school zijn:

- Het **zonbeschermingsbudget** is ingezet voor blijvende materialen zoals schaduwdoeken, zonnebrandcrème en posters, zowel voor de tijdelijke als de definitieve locatie.
- Er is een **vast insmeermoment** opgenomen in de dagelijkse schoolroutine. Kinderen worden hierin begeleid en aangemoedigd door leerkrachten.
- De school heeft zonbescherming opgenomen als aandachtspunt in het **gezonde schoolbeleid**. Tijdens buitenactiviteiten, excursies of sportdagen zal hier structureel aandacht aan worden besteed.
- Er is bewustwording gecreëerd onder **ouders**, met communicatie over het insmeren van kinderen vóór schooltijd en het gebruik van zonnebrand op school.

Door de combinatie van praktische middelen, educatie, beleid en ouderbetrokkenheid is er een stevige basis gelegd voor structurele aandacht voor zon- en hittebescherming in het schoolbeleid, ook na vertrek van de wissellocatie.

Borging binnen de GGD

De GGD Kennemerland borgt zonbescherming op meerdere manieren binnen haar organisatie en bredere regionale werkwijze. Vanuit het KWF-project 'Kanker Lokaal op de Kaart' is er een krachtige impuls gegeven aan structurele inzet op zonveiligheid.

Belangrijke borgingsacties binnen de GGD zijn:

- De Gezonde School-adviseur blijft het onderwerp actief agenderen bij scholen in de regio. De adviseur ondersteunt bij het aanvragen van het zonbeschermingsbudget en de integratie in het schoolbeleid.
- Er is een interne samenwerking opgezet tussen verschillende teams binnen de GGD: Gezonde School, Jeugdgezondheidszorg, Medische Milieukunde en Gezondheidsbevordering.

- Vanuit het KWF-project is een leernetwerk gecreëerd met deelnemende GGD'en (o.a. Hollands Noorden en Zeeland), waarin kennis, materialen en werkwijzen gedeeld worden.
- De GGD verzorgt reguliere communicatie naar scholen en kinderopvanginstellingen over uv-straling en hitte, onder andere via nieuwsbrieven, themapakketten en posteracties.
- GGD Kennemerland heeft het Zonvenant ondertekend.

Deze aanpak maakt zonbescherming een terugkerend thema binnen de publieke gezondheidszorg en onderwijsadvisering. De ervaring met dit project wordt bovendien gebruikt om andere gemeenten en scholen te inspireren en te ondersteunen.

Borging binnen de gemeente

De gemeente Heemstede heeft dit project benut om ervaring op te doen met de inrichting van een klimaatbuuste, kindvriendelijke buitenruimte. Hoewel er nog geen expliciet beleid is voor zonbescherming, zijn er verschillende stappen gezet die bijdragen aan borging:

Acties en ontwikkelingen binnen de gemeente:

- De gemeente heeft de volledige aanleg van de buitenruimte gefinancierd, inclusief beplanting en schaduwmaatregelen. Daarmee heeft de gemeente haar rol als faciliterende partij stevig ingevuld.
- Er is een interne samenwerking ontstaan tussen het fysieke domein, sociaal domein en het team onderwijs. Deze multidisciplinaire aanpak is essentieel gebleken en biedt aanknopingspunten voor toekomstige projecten.
- De gemeente gaat onderzoeken of zon- en hittemaatregelen opgenomen kunnen worden binnen de speelvisie.
- Er is een gemeentelijke adviseur aangesteld die scholen ondersteunt bij vergroening en klimaatadaptatie van schoolpleinen.
- De gemeente erkent het belang van zon- en hittebescherming als onderdeel van bredere opgaven zoals klimaatadaptatie, mentale gezondheid en beweging.
- De gemeente heeft opdracht gegeven voor onderhoud van de buitenruimte.

2.5 Communicatie/voorlichting (algemeen)

Vanuit de GGD hebben wij een subsidie ontvangen van het KWF voor het regionale project 'zonbescherming aan de kust.' Concreet zijn er dit jaar in de regio Kennemerland 19 zonnebrandpalen van Sundo met gratis zonnebrand geplaatst, wordt er een smeefiets op evenementen ingezet, zijn er zonnebrandcrèmedispensers geplaatst bij sportclubs en buurthuizen, zijn er meer dan 30 scholen die zonbescherming- en schaduwmaatregelen hebben getroffen, is zonnebrand gratis beschikbaar gemaakt voor mensen van de voedselbank, is er een regionale postercampagne (bushokjes) en rijden er bestickerde bussen in de regio. Zie Figuur 8 voor een aantal voorbeelden.

Figuur 8: Communicatiematerialen voor het regionale project 'zonbescherming aan de kust', zoals een smeefiets voor op evenementen, zonnebrandcrèmedispensers en posters.

Alle scholen in de regio Kennemerland zijn door middel van een email van onze Gezonde School-adviseurs geïnformeerd over de mogelijkheid om een zonbeschermingsbudget aan te vragen vanuit de KWF-subsidie. Er was een respons van 60 scholen, waarvan 37 scholen afgelopen jaar en dit jaar zijn geselecteerd. De overige scholen staan op de wachtlijst voor volgend jaar. In totaal zullen 100 scholen een zonbeschermingsbudget kunnen aanvragen tijdens de looptijd van het KWF-project (2024-2028). Elke school vult zelf een plan van aanpak in. Dit plan van aanpak is gericht op de volgende vier pijlers: educatie, schoolomgeving, signalering en beleid. Tot nu toe hebben de scholen o.a. bomen, begroeide pergola's, wilgentunnels, parasols, petjes, zonnebrandcrèmedispensers, flesjes zonnebrandcrème, schaduwdoeken en informatiematerialen van het Huidfonds (waaronder posters en het lespakket) in hun plannen van aanpak meegenomen. De scholen kunnen de gemaakte kosten declareren bij GGD Kennemerland. Met betrekking tot beleid nemen alle scholen zonbescherming mee als aandachtspunt in het gezonde school beleid van de school. Tijdens buitenactiviteiten zal er aandacht zijn voor zonbescherming en het lespakket wordt in veel gevallen opgenomen in het thema Voeding en Gezondheid van de Gezonde School.

Plan van aanpak School

Pijlers	Doelgroep: leerlingen	Doelgroep: docenten	Doelgroep: ouders/opvoeders
Educatie Structureel aandacht besteden aan zonbescherming in de lessen.	Lesprogramma ZonSlim	Uitleg via briefing/weekbrief/ Sharepoint	Folder ZonSlim ontvangen, update ontvangen via weekbrief over zonbescherming

Schoolomgeving Aanpassing in de fysieke en sociale omgeving in de school om zonbescherming te stimuleren.	Gebruik maken van zonnefactor gefaciliteerd door school Zonnedoeken aanvragen nieuw schoolplein <i>(overleg met ontwerper nieuw plein voor locatiesuggesties)</i>	Aanvraag Stimuleringsregeling Gezonde school om structureel budget vrij te hebben voor evt. taakuren/inkoop lesmaterialen of zonbescherming.	ZonSlim posters zichtbaar in de school, vraag kinderen ingesmeerd naar school te laten gaan.
Signalering Herkenning van problemen gerelateerd aan zonbescherming en vervolgstappen verduidelijken.			
Beleid Maatregelen vastleggen in het schoolbeleid en het thema onder de aandacht houden.	Jaarlijks ZonSlim educatie krijgen	Jaarlijks educatie a.d.h.v ZonSlim geven Beschrijven in het handboek	
Overig		Met domeinleiders kijken naar evt. passend moment in bijv. 4xWijzer om ZonSlim les toe te voegen	

Ons doel is dat zonbescherming een dagelijks ritueel wordt, net als tandenpoetsen. Met name hoogrisicogroepen zoals kinderen, buitensporters en buitenwerkers zijn de doelgroep. Daarnaast heeft de GGD afgestemd met toezicht kinderopvang over het treffen van schaduwmaatregelen. Toezicht kinderopvang neemt nu in hun nieuwsbrief nu ook informatie over zonbescherming en hittestress op. Ook nemen de toezichthouders posters mee naar de kinderdagverblijven.

2.6 Beleid

Vanuit de gemeente is er recent iemand aangesteld die scholen begeleidt en adviseert om scholen te vergroenen. Deze adviseur gaat ook langs bij scholen voor presentaties over groene schoolpleinen. De gemeente gaat onderzoeken of zon- en hittemaatregelen opgenomen kunnen worden binnen de spelvisie.

De GGD Kennemerland onderstreept het belang van zonveiligheid en heeft daarom het Zonvenant ondertekend — een duidelijke stap richting structurele bewustwording en bescherming tegen uv-straling op regionaal niveau.

Ook de school zelf neemt haar verantwoordelijkheid: in het schoolbeleid is opgenomen dat er jaarlijks onderwijs wordt gegeven over het belang van uv-bescherming. Op deze manier worden kinderen actief bewust gemaakt van de risico's van de zon en hoe ze zichzelf kunnen beschermen.

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

In Heemstede is de tijdelijke schoollocatie zó ingericht dat kinderen minder worden blootgesteld aan uv-straling en hittestress. Denk aan (jonge) bomen en schaduwdoeken op het plein. Maar het blijft niet bij aanpassingen in de buitenruimte. Met educatie en voorlichtingsmateriaal — waaronder het lespakket van het Huidfonds — leren kinderen, ouders en scholen over de risico's van de zon. Het motto weren, kleren, smeren staat daarbij centraal, met extra aandacht voor 'weren': uit de zon blijven waar dat kan. Bijzonder is dat scholen hier slechts een jaar zitten, en daarna terugverhuizen naar hun vernieuwde schoolgebouw. Hierdoor nemen scholen de geleerde lessen mee naar hun vernieuwde buitenruimte en vindt er een unieke kennisuitwisseling plaats.

Hardware: fysieke inrichting en voorzieningen

De interventie op de tijdelijke wissellocatie is effectief geweest in het realiseren van een zonveilige en hitte speel- en leeromgeving. De combinatie van groen, schaduwdoeken, natuurlijke inrichting en zonbeschermingsmiddelen zorgt ervoor dat kinderen en leerkrachten op warme, zonnige dagen beschut buiten kunnen spelen en leren. Hoewel de bomen nog niet volgroeid zijn, bieden de schaduwdoeken nu al waardevolle bescherming tegen directe uv-straling.

Wat ging goed:

- Tijdige aanleg van de buitenruimte vóór ingebruikname van de school.
- Gebruik van schaduwdoeken als aanvulling in combinatie met groen.
- Aantrekkelijke en speelbare inrichting, afgestemd op de behoeften van kinderen.

Wat kon beter:

- De locatie bracht technische beperkingen met zich mee (zoals ondergrondse leidingen), wat de keuze voor beplanting en plaatsing bemoeilijkt.
- Volledige schaduw op alle plekken is niet haalbaar gebleken – dit onderstreept de noodzaak van aanvullende maatregelen zoals zonnebrandcrème en voorlichting.

Software: educatie, communicatie en gedragsverandering

De introductie van het lespakket van het Huidfonds, gecombineerd met communicatie, posters en praktische hulpmiddelen zoals zonnebrandcrème, heeft geleid tot meer bewustzijn bij zowel leerlingen als leerkrachten.

Wat ging goed:

- Positieve ontvangst en gebruik van het lespakket.
- Structureel moment voor insmeren opgenomen in de schoolroutine.
- Ouders werden actief geïnformeerd en betrokken via nieuwsbrieven.

Wat kon beter:

- UV-index wordt nog niet actief meegenomen in het dagelijks beleid op school. Informatie over de UV-index is wel verwerkt in het lespakket, dus de kennis hierover wordt versterkt.

- Terugkoppeling van ouders over effectiviteit en gedrag is beperkt gebleven. Dit heeft ook te maken met de korte looptijd van het project, waardoor er nog geen meetbare onderbouwing heeft plaatsgevonden (gebruiksfrequenties, evaluatieformulieren, etc).

Orgware: proces, samenwerking en borging

Het project is gerealiseerd in samenwerking tussen gemeente, school en GGD. Hoewel de GGD pas later werd betrokken, is met name in de uitvoeringsfase intensief samengewerkt en zijn belangrijke preventiemaatregelen gerealiseerd, mede dankzij het zonbeschermingsbudget van KWF.

Wat ging goed:

- De Gezonde School-adviseur speelde een centrale rol in de bewustwording en realisatie van educatieve componenten.
- Draagvlak bij ouders, leerlingen en schoolteam bleek aanwezig.
- Het Zonvenant en het budget zorgen voor borging en overdraagbaarheid naar toekomstige schoollocaties.

Wat kon beter:

- Vroegere betrokkenheid van GGD en gezondheidsperspectief had mogelijk geleid tot een nóg integraler ontwerp van de buitenruimte.
- Het ontwikkelen van een meetplan voordat er project van start ging

Overkoepelende leerpunten

- **Zichtbaarheid en voorbeeldfunctie:** De wissellocatie fungeert als inspirerend voorbeeld voor andere scholen. De ervaringen van deze tijdelijke gebruikers kunnen worden meegenomen naar hun eigen vernieuwde schoolpleinen.
- **Financiering en beleid blijven aandachtspunten:** De fysieke inrichting van schoolpleinen wordt niet altijd expliciet gedekt in gemeentelijke begrotingen. Structurele aandacht in het beleid – bijvoorbeeld via een Speelvisie of het Integrale Huisvestingsplan – is nodig om zon- en hittebescherming te borgen.

Blik op de toekomst

- Dankzij het zonbeschermingsbudget kunnen in totaal 100 scholen in de regio een preventief plan van aanpak uitvoeren, waarbij educatie, buitenruimte, signalering en beleid centraal staan.
- Zonbescherming wordt hiermee niet alleen een incidentele interventie, maar onderdeel van structureel schoolbeleid – vaak gekoppeld aan het thema Gezonde School.

De tijdelijke locatie in Heemstede fungeert als goed praktijkvoorbeeld en biedt waardevolle lessen voor toekomstige schoolprojecten in heel Nederland.

3.2 Aanbevelingen

Algemene aanbevelingen

- **Betrek alle relevante partijen vanaf het begin van het project.** Zorg voor een gezamenlijke start waarin scholen, gemeenten, GGD'en en andere stakeholders gelijktijdig worden meegenomen. Denk aan gezamenlijke kick-offs of werksessies waarin iedereen zijn rol en verantwoordelijkheden kent
- **Kies voor een integrale aanpak.** Combineer fysieke maatregelen zoals schaduwplekken en groen met educatie, communicatie en beleidsverankering. Voorzie scholen van materialen en informatie

(bijv. posters, petjes, zonnebrand) én leg afspraken vast in schoolbeleid en gemeentelijk beleid. Door deze combinatie van maatregelen zorg je voor structurele bescherming tegen hitte en uv-straling, in plaats van losse, tijdelijke acties.

Aanbevelingen voor GGD'en

- **Werk GGD-breed samen.** Verbind teams als Gezonde School, Medische Milieukunde, Gezondheidsbevordering en Jeugdgezondheidszorg rond het thema hitte en uv-straling. Zet bijvoorbeeld een vast GGD-overleg op, zoals een 'GGD-breed Hitte- en Zonoverleg', waarin elk team structureel vertegenwoordigd is. Binnen het KWF-project 'Kanker Lokaal op de Kaart' is er een bijvoorbeeld een leernetwerk met alle deelnemende GGD'en opgericht.
- **Zorg dat de Gezonde School-adviseur proactief het onderwerp agendeert bij scholen.** Laat deze adviseur het gesprek aangaan met scholen over wat zij kunnen doen, en verwijst naar goede voorbeelden en beschikbare hulpmiddelen.
- **Gebruik nieuwsbrieven strategisch.** Stuur periodiek (bijvoorbeeld bij de start van de lente of tijdens hittegolven) gerichte nieuwsbrieven vanuit de GGD naar scholen, kinderopvang, gemeenten en ouders met tips, waarschuwingen en handelingsperspectieven. Maak het aantrekkelijk met korte video's, ervaringsverhalen of infographics.

Aanbevelingen voor scholen

- **Wijs een coördinator aan binnen de school** die verantwoordelijk is voor het thema hitte en uv-straling. Dit kan een conciërge zijn voor praktische zaken, een docent voor voorlichting, of een teamleider die het in het schoolbeleid borgt.
- **Leg in een vroeg stadium de link met gemeentelijke afdelingen voor groen en klimaat** als een school zelf bouwheer wordt. De financiering van de buitenruimte bij scholen is vaak niet duidelijk geregeld. Omdat gemeenten wettelijk vooral verantwoordelijk zijn voor het schoolgebouw zelf, blijft de buitenruimte vaak onderbelicht en is het beschikbare budget beperkt. In dit project heeft de gemeente het volledige project gefinancierd, inclusief een goed ingerichte buitenruimte. Wordt een school zelf bouwheer, dan is het belangrijk om al in een vroeg stadium contact te leggen met de gemeentelijke afdelingen voor groen en klimaat. Zo kan worden onderzocht of er extra middelen beschikbaar zijn om een groene, koele en aantrekkelijke speelomgeving te realiseren.

Aanbevelingen voor gemeenten

- **Veranker schaduw en hittebestendigheid in beleid.** Neem zonwering en vergroening standaard mee in omgevingsplannen en -programma's. Bijvoorbeeld door eisen op te nemen over het planten van bomen op speelplekken, of het verplicht stellen van schaduwvoorzieningen bij nieuwbouw van scholen of kindcentra.
- **Werk domeinoverstijgend samen binnen de gemeente.** Breng medewerkers van fysieke leefomgeving, sociaal domein en gezondheid structureel samen.
- **Ondersteun scholen actief bij hitteadaptatie.** Denk aan subsidie voor vergroening van het schoolplein. Betrek GGD voor advies.

GGD Gelderland-Midden

is onderdeel van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

GGD Gelderland-Midden

Postbus 5364

6802 EJ ARNHEM

T 0800 8446 000

E ggd@vggm.nl

I www.ggdgm.nl

Gelderland-Midden